

**PARLAMENTARNI ODBOR EVROPSKE UNIJE i CRNE GORE
ZA STABILIZACIJU i PRIDRUŽIVANJE (POSP)**

18. sastanak

25. i 26. februar 2020. godine

Podgorica

DEKLARACIJA i PREPORUKE

Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje Evropske unije i Crne Gore (POSP) održao je 18. sastanak u Podgorici, 25. i 26. februara 2020. godine, kojem su kopredsjedavali g. Ivan Brajović, predsjednik Skupštine Crne Gore, i Vladimir Bilčik, predsjedavajući delegaciji Evropskog parlamenta u Parlamentarnom odboru Evropske unije i Crne Gore za stabilizaciju i pridruživanje. Na sastanku su razmijenjena mišljenja sa:

- g. Aleksandrom Drljevićem, glavnim pregovaračem Crne Gore sa Evropskom unijom, u ime Vlade Crne Gore;
- Nj.E. Zdravkom Bušić, državnom sekretarkom za politička pitanja u Ministarstvu vanjskih i evropskih poslova Republike Hrvatske, u ime predsjedavajućeg Savjetu Evropske unije;
- Nj.E. Aivom Oravom, ambasadorom EU, u ime Evropske komisije;

Odbor se bavio sljedećim temama:

- Stanje pristupnih pregovora i odnosi između EU i Crne Gore;
- Napredak u oblasti vladavine prava, uključujući osnovna prava i slobode, reforme u pravosuđu i borbu protiv organizovanog kriminala i korupcije;
- Rezultati i zadaci na poboljšanju izbornog okvira prije i nakon parlamentarnih izbora 2020. godine;
- Izazovi na polju životne sredine i klimatskih promjena;

- Položaj mladih u Crnoj Gori, sa fokusom na obrazovne vještine, nezaposlenost i „odliv mozgova“;

Parlamentarni odbor za stabilizaciju i pridruživanje Evropske unije i Crne Gore (POSP), u skladu sa članom 3 Poslovnika POSP-a i članom 125 Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije i Crne Gore, uputio je sljedeću Deklaraciju i preporuke Savjetu za stabilizaciju i pridruživanje, te institucijama Crne Gore i Evropske unije:

1. Pozdravlja nepokolebljivu predanost Evropskog parlamenta i Evropske komisije održavanju zamaha procesa proširenja; pozdravlja i ponavlja nedvosmislene i pozitivne poruke u Zajedničkoj deklaraciji usvojenoj na Samitu predsjednika Evropskog parlamenta i predsjednika parlamenata Zapadnog Balkana, u Briselu 28. januara 2020. godine; pozdravlja što je novi prijedlog Komisije od 5. februara o revidiranoj metodologiji proširenja ponovo potvrdio perspektivu punopravnog članstva u EU zasnovanog na zaslugama i činjenicu da se pregovarački okvir za Crnu Goru neće mijenjati bez njene saglasnosti; pozdravlja najavu da proces proširenja bude više politički usmjeravan; zalaže se da partnerski parlamenti sa Zapadnog Balkana budu propisno uključeni u postupke Konferencije o budućnosti Evrope;
2. Konstatuje sa zadovoljstvom da je Crna Gora, sa 32 otvorena pregovaračka poglavlja od 33 i tri privremeno zatvorena, zemlja koja je najviše napredovala u pregovaračkom procesu; izražava žaljenje što tokom 2019. godine nije otvoreno jedino preostalo pregovaračko poglavlje i naglašava potrebu za napredovanjem ka zatvaranju otvorenih poglavlja; poziva vlasti da pojačaju svoje napore na ispunjenju privremenih mjerila za poglavlja 23 i 24 koja se odnose na vladavinu prava i završnih mjerila za ostala poglavlja; ponavlja da se svaka država kandidatkinja mora ocjenjivati prema sopstvenim zaslugama i posebno naglašava važnost učinkovitog sprovođenja reformskih mjera; podsjeća da će napredak u vladavini prava i dalje određivati ukupnu dinamiku pregovora, pa zato poziva Crnu Goru da bude proaktivnija u postizanju daljih opipljivih rezultata; izražava očekivanje da će poglavlje 8 biti otvoreno do kraja hrvatskog predsjedavanja Savjetu Evropske unije;
3. Naglašava značaj uloge crnogorskog Parlamenta u procesu integracije u EU u skladu sa zajedničkom deklaracijom sa Samita predsjednika parlamenata od 28. januara 2020. godine; pozdravlja što revidirana metodologija Komisije predlaže da se sva tijela u sklopu Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, uključujući i POSP, mnogo više fokusiraju na ključna politička pitanja i reforme; izražava žaljenje zbog dugotrajnog bojkota parlamenta od strane pojedinih poslanika i poziva sve političke snage da zauzmu odgovoran stav i

da se uključe u konstruktivan, smislen i prijeko potreban inkluzivni politički dijalog u Skupštini kako bi ispunili svoje parlamentarne dužnosti u korist svih građana Crne Gore i ojačali zakonodavnu i nadzornu ulogu Parlamenta kroz čitav proces pristupanja; ponavlja da je funkcionisanje parlamentarne demokratije zasnovano na učešću kako vladajućih tako i opozicionih struktura u parlamentarnom procesu donošenja odluka; poziva poslanike da se ponašaju na način koji je u skladu sa ciljem očuvanja dostojanstva Parlamenta;

4. Izražava žaljenje što privremeni parlamentarni Odbor za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva nije mogao da uspješno završi svoj rad prije nego što mu je istekao mandat 18. decembra 2019. godine; naglašava značaj unaprjeđenja postojećeg izbornog okvira, koji je od izbora 2016. već mijenjan implementacijom određenog broja preporuka OEBS/ODIHR-a te postizanja određenog nivoa međustranačkog konsenzusa između svih činilaca o reformi zakonodavstva koje se odnosi na EU i izbore; podsjeća na odgovornost svih političkih snaga zastupljenih u Parlamentu da u potpunosti ispune preostale preporuke OEBS/ODIHR-a i misija za posmatranje izbora, kako bi se dodatno ojačala transparentnost i profesionalnost organa za sprovođenje izbora; konstatuje usvajanje Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, izmjena i dopuna Zakona o biračkom spisku, izmjena i dopuna Zakona o teritorijalnoj organizaciji i dopuna Krivičnog zakonika u cilju unaprjeđenja izbornog procesa; poziva sve političke stranke da učestvuju u procesu daljeg unaprjeđenja izbornog zakonodavstva i naglašava značaj sadržajne saradnje sa građanskim društvom;
5. Konstatuje da je 27. decembra 2019. godine usvojen Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica i osuđuje ponašanje onih poslanika koji su pokušali da remete raspravu i opstruiraju proces glasanja; konstatuje mirna okupljanja onih građana koji se protive usvajanju zakona koja su u toku; ohrabruje sve inicijative sa relevantnim akterima za prevazilaženje razlika kroz istinski dijalog, u skladu sa relevantnim međunarodnim i evropskim standardima za ljudska prava, naročito mišljenjem Venecijanske komisije od 24. juna 2019. godine; saglasan je da zakonsko uređenje vjerskih zajednica spada u nadležnost države i ističe značaj dijaloga neophodnog za implementaciju Zakona;
6. Naglašava da je sprovođenje reformi vezanih za vladavinu prava i dalje osnovno za napredak Crne Gore u pristupnim pregovorima, kao što je utvrđeno u Pregovaračkom okviru; izražava žaljenje što privremeni parlamentarni Odbor za sveobuhvatnu reformu izbornog i drugog zakonodavstva nije uspio da postigne međustranački sporazum o nizu

reformi koje se odnose na vladavinu prava; poziva sve poslanike da postupaju odgovorno i da se upuste u politički dijalog; napominje da su potrebni dodatni i kontinuirani naponi za povećanje nezavisnosti, transparentnosti, odgovornosti i učinkovitosti svih institucija pravosuđa i uspostavljanje bilansa ostvarenih rezultata koji se odnose na postupanje u i rješavanje predmeta ratnih zločina pred domaćim sudovima; naglašava značaj poštovanja svih evropskih standarda za nezavisnost pravosuđa, uključujući biranje iskusnijih i zapošljavanje novih sudija;

7. Prepoznaje da je postignut određeni napredak u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala i insistira na potrebi da se nastavi sa ostvarivanjem konkretnih rezultata u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala na svim nivoima, uključujući učinkovite finansijske istrage, oduzimanje imovine, krivično gonjenje i konačne presude, posebno u oblastima kao što su pranje novca i trgovina ljudima; podsjeća na potrebu za učinkovitim odgovorom na navodnu zloupotrebu državnih resursa za političke stranke i nezakonito finansiranje političkih stranaka; poziva Agenciju za sprječavanje korupcije da djeluje nezavisno od bilo kakvog političkog uticaja i da dosljedno sprovodi Zakon o sprječavanju korupcije; izražava zabrinutost zbog malog broja konačnih presuda u predmetima organizovanog kriminala i širokorašprostranjene upotrebe sporazuma o priznanju krivice u predmetima organizovanog i teškog kriminala i relevantne kaznene politike;
8. Konstatuje da sloboda izražavanja i sloboda medija čine osnovne vrijednosti Evropske unije i stoga predstavljaju ključni element procesa pridruživanja Crne Gore Evropskoj uniji; izražava zabrinutost zbog ograničenog napretka u oblasti slobode medija i slobode izražavanja, kako se navodi u izvještaju Evropske komisije za 2019. godinu kao i u njena tri prethodna izvještaja; ukazuje na potrebu osnaživanja profesionalizma medija i da se unaprijede uslovi za rad novinara i medijskih organizacija, koji bi trebalo da bude bez političkog, uređivačkog i svakog drugog pritiska i miješanja; konstatuje da je Vlada dostavila Skupštini Predlog zakona o medijima, koji, između ostalog, uređuje transparentnost javnog finansiranja medija po različitim osnovama; oštro osuđuje sve vrste napada protiv i zastrašivanja novinara koje bi trebalo učinkovito istražiti i procesuirati kao prioritete, naročito kada postoji rizik od zastare u procesuiranju; naglašava da javni emiteri treba uvijek da ostanu nezavisni, profesionalni i zaštićeni od neprimjerenog uticaja i pritiska sa bilo koje strane, što je ključna pretpostavka demokratskog ambijenta za slobodne izbore; stoga, ohrabruje Crnu Goru da primijeni Zajednička regionalna načela o finansiranju i upravljanju javnim medijima, koja su usvojili predstavnici parlamenata, regulatornih agencija, rukovodstva javnih servisa, njihova upravljačka tijela i civilni sektor iz zemalja Zapadnog Balkana u Sarajevu (2019.) i Beogradu (2020. godine);

9. Pozdravlja dalje usklađivanje zakona i unaprjeđenje opšte svijesti institucija o osnovnim pravima; ohrabruje Crnu Goru da i dalje unaprjeđuje učinkovito sprovođenje politika osnovnih prava o rodnoj ravnopravnosti, invaliditetu, pravima djeteta, pravima manjina, pravima LGBTI osoba i pravima Roma, obezbjeđivanjem dovoljnih izdvajanja u budžetu za sprovođenje ovih politika, da unaprjeđuje kapacitete nadležnih institucija i da dalje poboljšava adekvatne mehanizme za zaštitu tih ranjivih grupa i drugih manjina od diskriminacije; naglašava potrebu da se dodatno unaprijedi klima društvene uključenosti i trpeljivosti i pojačaju napori da se suzbiju selektivni abortusi, rodno zasnovano nasilje u porodici i seksualno nasilje i nasilje nad djecom; ohrabruje Crnu Goru da integriše ciljeve iz Deklaracije partnera Zapadnog Balkana o integraciji Roma u okviru procesa proširenja EU, na koje se obavezala na Samitu o Zapadnom Balkanu, u Poznanju jula 2019. godine; očekuje da svi politički akteri pokažu odgovornost za politike zaštite i unaprjeđenja ljudskih prava, te s tim u vezi izražava uvjerenje da će Zakon o životnom partnerstvu lica istog pola biti usvojen;
10. Prepoznaje da je privatno vlasništvo temeljno pravo koje se štiti; poziva državne vlasti da, prilikom sprovođenja postojećeg nacionalnog pravnog okvira, uključujući imovinska prava i povraćaj imovine, obezbijede pravično postupanje državnih organa u razumnom roku;
11. Pozdravlja nastavak razvoja ekonomije u državi tokom 2019. godine; međutim, primjećuje trenutno postojanje visokog budžetskog deficita i rast javnog duga; ohrabruje Crnu Goru da nastavi sa naporima u procesu fiskalne konsolidacije kako bi se osigurala dugoročna održivost javnih finansija, ojačala konkurentnost njene ekonomije, razvili izvozni kapaciteti i smanjila zavisnost od uvoza i poboljšalo poslovno i investiciono okruženje; podsjeća da ekonomski rast treba da se odražava pozitivno na životni standard građana; pozdravlja postepeno poboljšanje stanja na tržištu rada i usvajanje novog Zakona o radu; izražava zabrinutost zbog slabog učešća žena na tržištu rada i visokih stopa dugogodišnje nezaposlenosti mladih; ohrabruje Crnu Goru da intenzivira rad na boljem usklađivanju obrazovnog sistema sa tržištem rada kako bi se efikasnije pozabavila pojavama neusklađenosti vještina i odliva mozгова među mladima;
12. Naglašava važnost mladih za budućnost bilo koje zemlje, kao i potrebu da pametni i kreativni umovi savladavaju proces transformacije koji prati proces pristupanja u slučaju Crne Gore; stoga, ohrabruje Crnu Goru da pojača napore u oblasti obrazovanja, omladinskog rada, njihovog učešća u slobodnim, društvenim i političkim aktivnostima, sa ciljem sprječavanja odliva mozgovа među mladima i kako bi mladi ljudi u Crnoj Gori bili nosioci promjena;

13. Podsjeća da je Evropski stub socijalnih prava osnovna komponenta strateškog plana EU i da bi njegovih dvadeset načela trebalo da igraju ključnu ulogu u procesu proširenja; konstatuje, međutim, da socijalna pitanja i dalje igraju sporednu ulogu, iako je Evropska komisija u Strategiji za Zapadni Balkan 2018. najavila „novu, ojačanu socijalnu dimenziju“ procesa proširenja; stoga, ohrabruje Crnu Goru da nastavi sa daljim reformama u oblasti obrazovanja, zapošljavanja, socijalne zaštite i zdravstvene zaštite;
14. Konstatuje da je postignut određeni napredak nakon otvaranja poglavlja 27 o životnoj sredini i klimatskim promjenama u decembru 2018. godine; poziva Crnu Goru da ubrza sprovođenje mjera koje su dio Nacionalne strategije i akcionog plana; naglašava važnost sprovođenja pravne tekovine u dijelu koji se odnosi na otpad i vodu; pozdravlja zaštitu Ulcinjske solane kao parka prirode na nacionalnom nivou i njenu zaštitu na međunarodnom nivou kao lokaliteta u okviru Ramsarske konvencije u julu 2019. godine; konstatuje da razvoj dodatnih hidroenergetskih i turističkih kapaciteta, posebno onih u zaštićenim područjima, treba da vodi računa o standardima Evropske unije po pitanju zaštite životne sredine;
15. Poziva na krajnju opreznost u zaštićenim područjima UNESCO-a, uključujući rijeku Taru i planinsko područje Sinjajevine, gdje je u septembru 2019. godine uspostavljeno područje za potrebe vojne obuke i testiranja oružja u okviru biosfernog rezervata UNESCO-a; ukazuje na značaj očuvanja kulturnih i pastoralnih tradicija lokalnih zajednica; podvlači potrebu jačanja administrativnih kapaciteta u oblasti klimatskih promjena;
16. Pohvaljuje Crnu Goru na posvećenosti inkluzivnoj regionalnoj saradnji i konstruktivnoj ulozi koju ima u regionu Zapadnog Balkana; pozdravlja njeno aktivno učešće u brojnim regionalnim inicijativama u Jugoistočnoj Evropi; insistira na tome da se svi bilateralni sporovi rješavaju pomoću sveobuhvatnog i dijaloga lišenog sukoba, uz puno poštovanje nezavisnosti i suverenosti svake države, te principa nemiješanja u nadležnost države da samostalno uređuje svoj zakonodavni okvir u svim oblastima; pozdravlja potpisivanje Sporazuma o statusu sa Evropskom unijom u oktobru 2019. godine, koji će omogućiti raspoređivanje timova Evropske granične i obalske straže duž njene granice sa Evropskom unijom; pozdravlja potpisivanje Protokola o određivanju granične tačke između Bosne i Hercegovine, Crne Gore i Republike Srbije u maju 2019. godine i poziva na što brže zaključivanje sličnih sporazuma sa drugim susjednim zemljama;
17. Pohvaljuje dosljedno i potpuno usklađivanje vanjske politike Crne Gore sa svim stavovima i deklaracijama Evropske unije po pitanju Zajedničke vanjske i bezbjednosne politike;

18. Naglašava značaj „Berlinskog procesa“ kao glavne platforme za regionalnu saradnju; podsjeća na odlučnost Evropske unije da pojača pružanje pomoći Crnoj Gori i drugim zemljama na Zapadnom Balkanu u kojima postoji vidljiv napredak u oblasti vladavine zakona, kao i sociološkim i ekonomskim reformama.